

Elizabeth Gilbert

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Damir Uzunović

Goran Samardžić

NASLOV IZVORNIKA

Big Magic, Elizabeth Gilbert

Copyright © Elizabeth Gilbert, 2015.

Copyright © za bosanski jezik Buybook, 2021.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

UREDNIKA

Ena Hasečić

PREVOD S ENGLESKOG

Danko Ješić

LEKTURA I KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Boris Stapić

ŠTAMPA

OFF-SET, Tuzla

Elizabeth Gilbert

VELIKA MAGIJA

S engleskog preveo Danko Ješić

Sarajevo, 2021.

Hrabrost

Skriveno blago

Nekad davno, postojao je jedan čovjek po imenu Jack Gilbert, s kojim, nažalost, nisam bila u srodstvu.

Jack Gilbert bio je sjajan pjesnik, ali ako nikad niste čuli za njega, ne brinite. To nije vaša krivica. Nikad nije želio biti poznat. Ali ja sam znala za njega i voljela sam ga iz pristojne udaljenosti, pa mi dozvolite da vam pričam o njemu.

Jack Gilbert rođen je u Pittsburghu 1925. godine, a odrastao je usred gradskog dima, buke i industrije. Radio je u fabrikama i čeličanicama kad je bio mlad, ali od djetinjstva je osjetio poziv da piše poeziju. Bez oklijevanja je odgovorio na taj poziv. Postao je pjesnik onako kako su drugi postajali redovnici: iz poštovanja, iz ljubavi, iz dugogodišnje posvećenosti potrazi za skladom i uzvišenošću. Mislim da je ovo dobar način da se postane pjesnik. Ili bilo šta za čim te srce vuče i oživljava te.

Jack je mogao biti poznat, ali nije mario za to. Imao je talenat i karizmu za slavu, ali nikad ga to nije zanimalo. Njegova prva zbirka pjesama, objavljena 1962, nagrađena je prestižnom Yale Younger Poets nagradom i bila je nominovana za Pulitzerovu nagradu. Štaviše, osvojio je čitaoce koliko i kritičare, što nije lako za pjesnika u savremenom svijetu. Bilo je kod njega nečega što je privlačilo ljude i zadržavalo im pažnju. Bio je zgodan, strastven,

seksi, genijalan na pozornici. Bio je magnet za žene i idol muškaraca. Fotografisali su ga za *Vogue* i izgledao je prelijepo i romantično. Ljudi su bili ludi za njim. Mogao je biti rok-zvijezda.

Ali nestao je. Nije želio da mu ta gužva odvlači pažnju. Kasnije je rekao kako je svoju slavu smatrao dosadnom – ne zato što je bila nemoralna ili iskvarujuća, već je jednostavno svakog dana bila ista. Tražio je nešto bogatije, složenije, raznovrsnije. I zato je odustao. Preselio se u Evropu i ostao tamo dvadeset godina. Neko vrijeme je živio u Italiji, onda u Danskoj, ali uglavnom je živio u jednoj pastirskoj kolibi na nekoj grčkoj planini. Tamo je razmišljao o vječnim tajnama, posmatrao promjene svjetlosti i u miru pisao pjesme. Imao je svoje ljubavne priče, prepreke, pobjede. Bio je sretan. Nekako se snalazio, zarađivao je za život. Bilo mu je potrebno malo. Dozvolio je da mu ime bude zaboravljeno.

Nakon dvadeset godina, Jack Gilbert se pojavio i objavio još jednu zbirku pjesama. Književni svijet se ponovo zaljubio u njega. Ponovo je mogao biti slavan. Ponovo je nestao – ovog puta na deset godina. Ovo je postala njegova kolotečina: izolacija praćena obavljanjem nečeg uzvišenog, pa opet izolacija. Bio je kao neka rijetka orhideja koja cvjeta u velikim razmacima. Nikad se nije ni najmanje promovisao. (U jednom od rijetkih intervjua, Gilberta su pitali kako je odvojenost od svijeta izdavaštva uticala na njegovu karijeru. Nasmijao se i rekao: “Pretpostavljam da je bila kobna.”)

Jedini razlog zbog kojeg sam čula za Jacka Gilberta je taj što se u starosti vratio u Ameriku i – iz nepoznatih razloga – privremeno radio kao profesor na Odsjeku za kreativno pisanje na Univerzitetu Tennessee u Knoxvilleu. Naredne godine, 2005, ja sam prihvatila isti posao. (Na fakultetu su to mjesto u šali nazivali “Gilbertova katedra”.) Pronašla sam knjige Jacka Gilberta u svojoj kancelariji – kancelariji koja je nekad bila njegova. Ta prostorija kao da je još uvijek treperila od njegovog prisustva. Čitala sam njegove pjesme i bila preplavljena njihovom veličanstvenošću i

time koliko me je podsjetio na Whitmana. (“Moramo riskirati užitak”, napisao je. “Moramo imati tvrdoglavosti da prihvatimo svoju radost u okrutnoj peći ovoga svijeta.”)

On i ja se isto prezivamo, radili smo na istom radnom mjestu, boravili u istoj kancelariji, predavali smo istim studentima, a sad sam bila zaljubljena u njegove riječi: naravno, postala sam veoma radoznala. Pitala sam ljude ko je taj Jack Gilbert?

Studenti su mi rekli da je on bio najneobičniji čovjek kojeg su upoznali. Izgledalo je kao da ne pripada ovom svijetu u potpunosti, rekli su. Izgledalo je kao da živi u stanju nekakve neprekidne začuđenosti i ohrabrivao ih je da urade isto. Nije im mnogo pričao *kako* da pišu poeziju, rekli su, već *zašto*: zbog užitka. Zbog tvrdoglave radosti. Rekao im je da moraju živjeti najkreativnijim životima kako bi se suprotstavili okrutnoj peći ovog svijeta.

A najviše od svega, tražio je od studenata da budu hrabri. Bez hrabrosti, govorio je, nikad neće moći spoznati raspon svojih mogućnosti. Bez hrabrosti, nikad neće upoznati svijet onoliko bogato koliko on žudi da bude upoznat. Bez hrabrosti, životi će im ostati mali – znatno manji nego što bi sami željeli.

Nisam upoznala Jacka Gilberta, a sad je mrtav, preminuo je 2012. Vjerovatno sam pred sebe mogla postaviti zadatak da ga potražim i upoznam dok je bio živ, ali nikad to nisam željela. (Iskustvo me je naučilo da budem oprezna prilikom upoznavanja svojih junaka; to može biti užasno razočaravajuće.) U svakom slučaju, svidjelo mi se kako je živio u mojoj mašti kao ogromna i moćna prilika, sazdana od pjesama i priča koje sam čula o njemu. I tako sam odlučila da ga poznajem samo tako – kroz svoju maštu. I tamo je ostao sve do danas: još uvijek živi u meni, potpuno zatvoren, gotovo kao da sam ga samo sanjala.

Ali nikad neću zaboraviti šta je stvarni Jack Gilbert rekao nekom drugom – pravoj osobi od krvi i mesa, jednoj stidljivoj studentici Univerziteta Tennessee. Ta djevojka mi je ispričala da

ju je, jednog popodneva nakon predavanja, Jack odveo u stranu. Pohvalio je njen rad, zatim ju je pitao šta želi postići u životu. Nevoljno je priznala da možda želi biti književnica.

Nasmiješio joj se s beskrajnim saosjećanjem i pitao: “Imate li hrabrosti? Imate li hrabrosti raditi ovo? Blaga skrivena u vama nadaju se da ćete reći *da*.”

Opis kreativnog života

Ovo je, vjerujem, središnje pitanje na kojem se zasniva svaki kreativan život: *Imate li hrabrosti iznijeti blaga skrivena u vama?*

Slušajte, ne znam šta je skriveno u vama. Nikako to ne mogu znati. Možda i vi to jedva znate, mada pretpostavljam da naslućujete. Ne znam kakve su vam mogućnosti, težnje, žudnje, skriveni darovi. Ali sigurno je nešto divno skriveno u vama. Kažem to s punim povjerenjem, jer slučajno vjerujem da smo svi hodajuća spremišta skrivenog blaga. Vjerujem da je ovo jedna od najstarijih i najvelikodušnijih smicalica koju je svemir priredio ljudima da bi zabavio i sebe i nas: svemir zakopava neobične dragulje u svima nama i onda mirno posmatra hoćemo li ih pronaći.

Lov na te skrivene dragulje – to je kreativan život.

Hrabrost da se krene u taj lov – to je ono što razlikuje svakodnevno postojanje od začaranog.

Taj lov često ima iznenađujuće ishode – to je ono što nazivam Velikom magijom.

Pojačano postojanje

Kad govorim o “kreativnom životu”, molim vas da shvatite da ne govorim nužno o pretvaranju toga u profesiju ili bavljenju isključivo umjetnošću. Ne kažem da morate postati pjesnik koji živi na nekoj planini u Grčkoj, ili da morate nastupati u Carnegie Hallu, ili da morate osvojiti Zlatnu palmu na filmskom festivalu u Cannesu. (Mada, ako želite pokušati nešto od toga, svakako *pokušajte*. Volim kad ljudi daju sve od sebe.) Ali, kad govorim o “kreativnom životu”, govorim o životu koji je više određen radoznalošću nego strahom.

Jedan od najboljih primjera kreativnog života koji sam nedavno vidjela jeste moja prijateljica Susan, koja se u četrdesetoj godini upisala na klizanje na ledu. Tačnije, već je znala kako da kliže. Takmičila se u umjetničkom klizanju kao dijete i uvijek ga je voljela, ali prestala se baviti sportom u pubertetu, kad je postalo jasno da nije dovoljno talentovana da bi bila šampionka. (O, divni pubertet – kad se “talentovani” zvanično izdvajaju iz krda, stavljajući tako na slaba ramena rijetkih odabranih duša potpuni teret kreativnih snova društva, osuđujući sve ostale da žive običnim životom, lišenim nadahnuća! Kakav sistem...)

Moja prijateljica Susan nije klizala narednih dvadeset pet godina. Čemu trud ako ne možeš biti najbolji? Zatim je napunila

četrdeset godina. Bila je nezainteresovana. Bila je nemirna. Osjećala se sumorno i tromo. Preispitala se, onako kako to ljudi rade za okrugle rođendane. Pitala je sebe kad se posljednji put osjećala stvarno lako, veselo i – da – *kreativno* u svojoj koži. Na svoje zaprepastenje, shvatila je da su prošle decenije otkako se osjećala tako. Ustvari, posljednji je put iskusila takva osjećanja kad je bila tinejdžerka, u doba kad se još uvijek bavila umjetničkim klizanjem. Zaprepastila se kad je otkrila da je toliko dugo sebi uskraćivala tu pozitivnu aktivnost, i zanimalo ju je da li je još uvijek voli.

Pratila je svoju radoznalost. Kupila je klizaljke, pronašla klizalište, unajmila trenera. Ignorirala je glas u sebi koji joj je rekao da je razmažena i smiješna što radi tu ludost. Potisnula je svoje osjećanje nelagode jer je srednjovječna žena na ledu, kraj tih sićušnih, lakih devetogodišnjakinja.

Uradila je to.

Tripot nedjeljno, Susan se budila prije zore i, u tom ošamućenom satu prije početka napornog posla, klizala. I klizala i klizala i klizala. I da, dopalo joj se, baš kao i prije. Dopadalo joj se čak i više nego prije, jer sad je, kao odrasla, konačno mogla cijiniti vrijednost svoje radosti. Zbog klizanja se osjetila živom i mladom. Prestala je da se osjeća kao potrošač, zbir dnevnih obaveza i dužnosti. Učinila je nešto za sebe, učinila je nešto *sa* sobom.

Bila je to revolucija. Doslovna revolucija, jer se na ledu ponovo okrenula ka životu – revolucija za revolucijom za revolucijom...

Molim vas, zapamtite da moja prijateljica nije dala otkaz, nije prodala kuću, nije prekinula sve svoje veze i preselila se u Toronto da trenira sedamdeset sati nedjeljno sa strogim olimpijskim trenerom. I ne, ova priča se ne završava time da je ona osvojila neku medalju. Nije morala. Ustvari, ova priča se uopšte ne završava, jer Susan *još uvijek* kliže nekoliko sati nedjeljno – jednostavno zato što je klizanje još uvijek najbolji način da oslobodi izvjesnu ljepotu i izvrsnost u svom životu, koje kao da ne može postići na drugi

način. I voljela bi da provodi što više vremena u takvom stanju izvrsnosti dok je još na Zemlji.

To je sve.

To ja nazivam kreativnim životom.

I dok se putevi i ishodi kreativnog života razlikuju od osobe do osobe, garantujem vam ovo: kreativan život je pojačan život. To je veći život, sretniji život, proširen život, i znatno zanimljiviji život. Živjeti na taj način – stalno i uporno pronalazeći dragulje skrivene u nama – *jeste* lijepa umjetnost po sebi i za sebe.

Jer kreativan život je mjesto gdje Velika magija uvijek obitava.